

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87 —

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalın!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 17 Kânunsani , 1929

Sayı: 112

İÇTİMAÎ MEFKRÛE VE Pedagojik siyaset

Mefkûre meselesinde diğerlerine nispetle belki en ağır olan bir hatayı da zikretmek lâzımdır. Hükûmet bazan kendi menfaati, bazan da çocukların eyiliği için terbiye rejimi ile alâkadar olmak vaziyetindedir. Çocukları, gerek ebeveynin ihmaline, gerekse bir takım ispekülasyonlara karşı himaye etmek ve en iyi usullerle, en faydalı tedrisatı aramak hususundaki idarî faaliyetlerin terbiyevî bir mahiyeti vardır. Fakat ekseri ahvalde hükûmet kendisi ile, kendi menfaati ve kendi ihtiyaçları ile meşgul olur.

Hükûmetin menfaatlari hususî eşhas tarafından da tetkik ve münakaşa olunur; bu kimselerin hükûmetin nefini ve zararını istilzam eden hususatı takdirde görüşleri deyişir. Bundan başka hükûmette her ferdin, komşusunun zararına olarak bir takım menfaatlari bulunabilir. Şüphesiz ki yüksek zekâlar, umumî menfaatlari, hususî görüşlerinden üstün tutarlar. Fakat bir çokları kendi arzu ettikleri şeyle cemaat için sayı arzu olan şeyleri birbirinden tefrik edemezler. Diğer bir kısmı, daha ilerlere gidecek, kendileri ile çocuklarının menfaatlarına uygun olan tarzları hâkim kılmağa çalışacaklardır. Bu münakaşalar, bir takım kararlar ve fiillerle neticelenir; fakat bu artık hakikî terbiye değil, pedagojik siyasettir.

Ziraatçı hasadını satmak için

yetiştirmekle biyoloj değil, ticaret yapar. Biyolojinin neticelerini ticareti için faydalı bir hale getirmeğe çalışır. Aynen, müstakbel vatandaşın hazırlanmasından siyaset de kendisi için veya hükûmet için pedagojinin neticelerinden istifade eder; siyaset pedagoji değildir.

Bu pedagojik siyaset faydalı, hatta mutlak surette lüzumludur; hükûmetlerin simasını ve mukadderatını düzeltmek için terbiyenin menbalarına müracaat etmek suretile hayatın ve millî müdafanın esası olur. Bu siyaset vatanın kalbi ve ruhudur. Umumî hizmetlerin iyi bir şekilde işlemesi kısmen halkın fikrî ve ahlâkî terbiyesine istinat ettiği gibi bir milletin bütün saadeti de kendini vücuda getiren vatandaşların kıymeti üzerinde durur. Bu mebdde hiçbir yerde Almanyada olduğundan daha iyi anlaşılma-mış ve tatbik edilmemiştir. Orada az çok her işe karıştırılan «mefkûre»nin himayesi altında daima yeni bir takım ıslâhat teklifleri ileri sürülür: dahilî ve haricî vaziyetinde Almanyayı kuvvtlendirmek için, yalnız iyi askerler hazırlamakla iktifa edilmeyecek, iyi vatandaşlar, sanayii kuvvtlendirebilecek mahir ameleler, istihsalâtı uzaklara gönderebilecek akıllı tüccarlar yetiştirilecektir. Hükûmetin icrayi tesir ettiği her sahada olduğu gibi bu sahada hususî menfaatları umumî menfaatlardan ayırmak müşküldür. Pedagojik nazariyelerde

mevcut iltibaslardan kurtulmak için şu iki mutayı ihtimamla tefrik ve temyiz etmek lâzımdır: 1 - Çocuğun menfaatını istihdaf eden terbiye; 2-Terbiyeyi milletin menfaatına müfit olacak bir şekle koyan pedagojik siyaset. Bunlardan her ikisi de haizi kıymettir; fakat yekdiğerinin aynı addedilmemek lâzım gelir. Pedagojik edebiyatta bu iltibasın uyandırdığı sui tefehhümler pek çoktur.

İçtimaî mefkûre

Asrihazır müelliflerinden bir çoğu terbiyede içtimaî noktai nazardan hareket etmektedirler. «Cemiyeti öyle insanlardan teşkil etmelidir ki» cümlesi onların formülüdür. Amerikalı profesör «Bagley» (kendi şahsî ağırlıklarını kaldırmaya muktedir insanlar yetiştirmek) tir diyor. Bu noktai nazar ferdiyeci olan diğer mürebbilerin noktai nazarlarına muarız gibi görünmektedir. Fakat bu taaruz tabirlerin müphemiyetine istinat eden zahirî bir şeydir.

Terbiye hususunda, ferdin menafii ile cemiyetinkiler ekseriyetle müşterek olduğundan iltibas imkânı daha fazladır. İçtimaî noktai nazardan düşünürken terbiyenin çocuğu cemiyetin faydalı bir çarkı haline getirmesini istemek, en ziyade ferdiyeci olan noktai nazar sahiplerinin bile itirazlarını celbeder. Fakat kelimelere nüfuz edilecek olursa mes'ele mühimleşir. Bir defa fertlerin nef'i haricinde cemiyet

İçin faydalı olan şey nedir? İctimaiyatın şeyi telâkkisi ile cemiyet bir vakıadır: vakıa bir gayeyi tazammün etmez; demek oldu ki «faydalı» olan şeyi tayin etmek müşküldür. Cemiyet için de insanın faydalı adam mevkiini elde etmesi — bahri muhit sahillerinde oturanların eyi yüzücü oldukları gibi — sadece bir intibak vakıasından başka bir şey midir?

Bu müşkülün bertaraf edildiğini farzetmek bile öyle zane ediyoruz ki çocuğu cemiyet için yetiştirmek fikri yine bir hayale istinat eder. Bunu meydana çıkarmak için fertle cemiyet menfaatlarının tehalüf ettiği her hangi bir vakıayı nazari dikkata alalım. O zaman terbiye bizden ne ister? Başka türlü hareket etmek imkânı varken, çocuğu cemiyete feda etmemize müsaade eder mi? En bariz misaller bu süle menfi bir cevap verir: çocuk mahdut kafalı, zararlı ve ya gayri tabii olursa cemiyetin menfaati mümkün olduğu kadar sür'atle bunu elden çıkarmayı yahut ta bununla meşgul olmayı ve kuvvetlerini kendisi için şahslarında bir unsuru saadet bulduğu insanlara saklamayı istilzam eder. Fakat aslen ferdiyetçi olan terbiye, cemiyetin bu zaaf unsurlarını muhafaza etmek için hiç bir cehdi ihmal etmez; ve cemiyetin menfaati için ifna ve ihmal etmekten ziyade ferdin nefine olarak elinden geldiği kadar tamir eder. Ruhan hür ve salim hiç bir baba cemiyetin eyiliğini oğlunu eyiliği fevkında görmemiştir. Bu nevi nazariyelerle hareket eden hiç bir muallim kendisine talebe bulamaz; hadisat meydandadır.

Terbiyenin ictimai rolü doktrininde ekseriyetle bir az evel mevzuu bahs ettiğimiz hataya doğru bir inhiraf olur: terbiye ile pedagojik siyaset birbirine karıştırılıyor. Cemiyetin faydalı bir çarkı olmak haddi zatında fena tarif edilmiş bir idraktır.

Çünkü faydalı olan şeyin ne olduğu tayin edilmemiş bulunuyor. Fakat, cemiyet, millet, ve ya hükümet mevzuu bahs olunca her şey tavaazzuh eder. Hükümet bir irade tezahürüne istinat eden ictimai bir zümredir. İradenin mevcut olduğu yerde gaye de vardır. Bu gaye her şeyden evel yaşamayı tazammün eder. Hükümet fertlerin saadet menbaları ile yaşar. Milletin müfit bir çarkı olacak insanlar, yalnız hükümete darılmayanlar, kendi yükünü kendi kaldıranlar değil, aynı zamanda maharetleri ile gayenin temini için umumî kudreti artıracak kabiliyette bulunanlardır..

Terbiyeye böyle bir veçhe vermek hakımane bir pedagojik siyaset yapmak demektir. Hükümetin menfaatlarını temin ettiği kadar ferdin de teneffuuna yardım eden ve bu suretle ictimai bir manzara alan pedagojik ameliyeler çoktur. Bunlardan şimdi ki halde revaçta bulunan «kendi

kendini idare usulü» ile «izçilik» teşkilâtını zikredebiliriz. Bunlar memleketin menfaati için hamiyetperverliğe, ferdin nefi için de ictimai hayata hazırlıklardır. Yani hem pedagojik siyaset, hem de ferdin muhita intibakını temin ameliyeleridir. O halde ictimai terbiye demek, cemiyet içinde yaşamaya hazırlayan bir ameliye demektir. Fakat bu tarif tehlikelidir. Çünkü pedagojik bir tatbikat olmak itibarile, ferdiyetçi terbiyenin bir kısmını teşkil ettiği halde, onun makûsunu ifade eder gibi görünmektedir.

Hangi nokta nazara istinat ederse etsin, terbiye ferdi teşkil etmek için ferde hitap eder; ve «ictimai» vasfını, ya ferdi yaşayacağı muhiti ictimaiye intibaka hazırladığı zaman, yahut ta terbiyeden hükümetin lehine istifade ederek pedagojik siyaset rolünü oynadığı vakit, alır.

NaKili : KADRI

Birden gel!

Bu uzun ihtizara kalmadı tehammülüm.
Geleceksen birden gel, ey yılan yüzlü ölüm!
Tabiatle elele yürüdü bu yıl bahtım:
Baharım ne hoş geçti, yazın ne bahtıyardım!..
Kurşuni renkli eylül sarınca ufukları
eniBm de sükûnumu sarstı hazan rüzgârı.
Bu gidiş, bir yokluğa doğru koşan bu akış,
Beni hain göğsüne doğru çeken kara kış!
Ruhumu sinsisinsi ezme, al beni birden,
Harabım damla damla içirdiğin zehirden...
Gözlerimde kararmış bir yazın güneşleri,
Ta kalbimde sızlıyan bir derdin ateşleri,
Dalından kopmuş kuru bir yaprak gibi hazin,
Savrulduğum şu kurşun renkli yollar tükensin!

Bu uzun ihtiyara yok benim tehammülüm,
Geleceksen birden gel, ey yılan yüzlü ölüm!

SÜKÜFE NİHAL